

VETOOMUS

09.10.2024

9.10.2024

Dno TRE 2263/05.01.00/2024

Tampereen kaupunki
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

LÄHITORIEN KÄDENTAITOTOIMINTA

Pispan lähitorin kädentaitopalveluiden käyttäjänä vetoan ikäihmisten kädentaitotoiminnan jatkamisen puolesta. Toiminnalla on merkitystä ikäihmisten terveyttä ja vireyttä ylläpitävänä ja sairauksia ennaltaehkäisevänä toimintana.

Tampereen kaupungin palvelukeskuksissa on yhtenä palveluna ollut kädentaitojen ohjaus. Alun perin kaupunki on vuokrannut tilat ja palkannut ohjaajat vetämään toimintaa. Tämä palvelu on sote-uudistuksen myötä siirtynyt kaupungilta Pirhalle ja nyt vuosikymmeniä toimittuaan se on päätetty lopettaa kokonaan. Neljästä kädentaitojen ohjauspaikasta vanhimman eli Pappilan toiminta alkoi 51 vuotta sitten, Pispassa vastaava toiminta aloitettiin 43 vuotta sitten. Päätös lopettamisesta tuli ilmoitusasiana tiedoksi käyttäjille. Pispan palvelukeskuksessa 27.9.2024 pidetyssä infotilaisuudessa kaupungin edustaja totesi, että "kädentaidot eivät palaa kaupungille takaisin" eli kaupunki ei aio tarjota mitään vastaavaa palvelua tilalle. Käyttäjää kiinnostaa tietää miksi kaupunki ei halua ottaa tätä toimintaa takaisin itselleen.

Kaupungin kulttuuritoimi tarjoaa sivuillaan ikäihmisille monenlaisia kulttuuripalveluja. Monen ikäihmisen kohdalla näiden palvelujen käyttämisestä rajoittaa kuitenkin yksinkertaisesti se, etteivät voimavarat riitä esim näyttelyissä ja museoissa kävelemiseen. Kun polvet ovat kipeät, ei näyttelyissä kiertäminen ole mitään hupia. Sitä ei silloin tee kovin usein. Moni ei myöskään halua/uskalla liikkua kaupungilla enää ilta-aikaan.

Kansalaisopistot ja työväenopistot tarjoavat erilaisia käsityömahdollisuuksia, mutta ikäihmisissä on paljon niitä, joilla ei ole niihin varaa. Monet näistä kursseista ovat lisäksi varsin lyhytkestoisia. Varsinkin yksinelävät pienituloiset eläkeläiset jäävät väliinputoajiksi näissä säästöissä etenkin kun elinkustannukset koko ajan nousevat. Kurssien ajankohta eli ilta-aika rajaa myös ikäihmisiä niiden ulkopuolelle,

Toiminta palvelukeskusten kädentaidoissa on ollut luonteeltaan aivan erilaista kuin maksetuissa ryhmissä. Jokainen on voinut tehdä sitä mitä itse on halunnut. Se on olennainen ero järjestettyyn ryhmätoimintaan verrattuna. Samoin kuin se, että paikalle on voinut tulla vaikka jo aamuyhdeksältä ja viipyä sen aikaa kuin mitä itse on päättänyt. Moni kävijä on viipynyt koko aukioloajankin eli jopa 6 tuntia, toisella kertaa taas vain tunnin tai pari. Jotkut käyvät paikalla useita kertoja viikossa, toiset kerran viikossa ja jotkut silloin tällöin. Osallistumista on voinut jaksottaa voimien mukaan. Toiminta on tuonut sisältöä monen elämään, yksineläville paikka on ollut henkireikä. Tämä on ollut erinomaisen hieno käytäntö.

Keskusteluja on käyty siitä, ovatko kädentaidot ylipäätään kulttuuria. Keskustassa omassa toimitalossaan toimii kaupungin ylläpitämä Nuorten kulttuurikeskus Monitoimitalo 13. Vaikka kysymyksessä on kulttuurikeskus, siellä tarjotaan nuorille myös kädentaitojen ohjausta, mm ompelua, keramiikan tekemistä ja puutöitä. Onko siis ymmärrettävä niin, että nuorten kohdalla

kädentaidot ovat kulttuuria, mutta ikäihmisten kohdalla eivät? Missä kulkee ikäraja ja mitkä ovat kriteerit tämän jaottelun suhteen? Tulkinta eri ikäryhmien välillä ei vaikuta tasapuoliselta eikä loogiselta. Tasapuolista olisi se, että myös ikäihmisillä olisi vastaavanlainen mahdollisuus kuin mitä nuorilla on Monitoimitalo 13:n myötä.

Vuosien mittaan on mm Pispassa tehty hyvin monenlaisia käsitöitä. Yksi työ, jonka satuin näkemään, on erityisesti jäänyt mieleeni. Se oli isokokoinen lähes valmis Liekki-ryijy, jonka suunnittelija on suomalaisen ryijyn suuri ystävä Akseli Gallen-Kallela (ks kuvakooste). Tekijä teki ryijyn lahjaksi lapsenlapselleen. Se oli varsinaista kulttuurisiirtoa alun perin v 1900 suunnitellun ryijyn osalta. Unescon elävän perinteen suojelukohteen suomalaisen räsymaton "jälkeläisiä" on pelkästään Pispassa syntynyt vuosien mittaan melkoinen määrä. On myös tehty monenlaisia keramiikka- ja puutöitä, on opeteltu makrameeta, on tehty nahkatöitä, tilkkutöitä, ommeltu vaatteita ja kaikenlaista muuta, on kierrätetty pulloja, tölkkejä, kankaita, lankoja, kahvipusseja ja jopa kirjoja. Käsitöiden aihepiiri on ollut laaja ja ohjaajalta on aina saanut ohjeita ja tukea töiden tekemiseen. Ohjaajan ammattitaito on ollut huippuluokkaa. Kun paikallaolijoista kukin saattaa tehdä jotakin aivan omaa työtänsä, vaatii se ohjaajalta melkoista osaamista ja organisointikykyä.

Ohjaaja on Tampereen kaupungin vetovastuun aikana ohjannut muiden töidensä ohella TET-harjoittelua suorittavia koululaisia, ohjannut myös kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia aikuisia ja yhdyskuntapalvelua suorittavia henkilöitä. Hän on osallistunut palvelukeskuksen vanhusten viriketoimintaan, ottanut vastaan alan opiskelijaryhmiä, ohjannut myös suomenkieltä opettelevia maahanmuuttajia.

Tampereen kaupunki on vast'ikään saanut suuren perinnön 4,4 miljoonaa euroa Annalassa asuneen [REDACTED] kuolinpesästä. Valtioneuvosto on määrännyt, että kaupunki rahastoi nämä varat ja että näillä varoilla tuetaan tamperelaisten, etenkin ikäihmisten kulttuuri- ja liikuntapalveluita. Tampereen kaupungin Ikäihmisten virkistysrahasto muutettiin v 2022 Kulttuuri- ja liikuntarahastoksi ja sillä oli vuoden 2021 lopussa varoja lähes 4,4 miljoonaa euroa. Puolet näistä varoista tulisi käyttää ikäihmisten hyväksi. Jos kaupungilla ei riitä verovaroja ylläpitää edes yhtä entisenlaista käsityöpistettä, on toivottavaa, että näillä rahastovaroilla sellainen voidaan toteuttaa. Me vanhat emme tarvitse kokonaista toimitaloa; meille riittää se, että meillä on paikka jossa kokoontua, tilat ja välineet toimintaa varten ja ohjaaja meitä opastamassa. Välineethän ovat jo olemassa, joten niitä ei tiemmä tarvitse enää erikseen hankkia.

Pispassa on iso hyllykkö, joka on täynnä mallitöitä. Lisäksi siellä on järjestetty vuosittain useita myyjäisiä. Helsingissä yli 70 vuotta toimineen kivijalkaliike Vanhain työn tapaista eläkeläisten tekemien käsitöiden myymälää ei Tampereella ole, joten palvelukeskusten myyjäiset ovat olleet se kanava, jota kautta töitä on voinut myös myydä. Pispassa on myös järjestetty yleishyödyllisiä talkoita, on mm tehty palveluasukkaille joulukortteja, muistisairaille hypistelymuffeja, Koukkuniemen asukkaille villasukkia ja TAYS:iin pipoja keskosia varten.

Lisätietoja -kohdassa on Museoviraston määritelmä käsityökulttuurista. Sen mukaan käsityöt ovat elävää, aineetonta kulttuuriperintöä, jota tulisi tunnistaa ja vaalia. Palvelukeskusten kädentaitopajat ovat mitä suurimmassa määrin olleet paikkoja, joissa tätä kulttuuriperintöä on Museoviraston määritelmän mukaisesti ylläpidetty ja kehitetty edelleen.

[REDACTED]
Eläkeläinen

Liitteenä valokuvakooste Pispassa tehdyistä käsitöistä

Lisätietoja:

1. [REDACTED] 2019 valmistuneessa opinnäytetyössä "Kädentaitojen vaikutus ikäihmisiin" selvitetään aihepiiriä perusteellisesti.

2. Museoviraston määritelmä kulttuurista 17.1.2017:

Käsityökulttuuri on elävää ja hyväksi ihmisille

Käsityö on yksi Suomen suosituimmista harrastuksista ja vahvasti elävää kulttuuriperintöä. Käsitöitä harrastavat kaikenikäiset, niin naiset kuin miehetkin. Käsityöstä saa myös moni yrittäjä elantonsa. Harrastus tekee hyvää myös ihmisten hyvinvoinnille. Museoviraston uusi verkkojulkaisu "Itsetekemisen perinne – Käsityöt elävänä kulttuuriperintönä" tarkastelee käsityöperinnettä ja -kulttuuria monesta eri näkökulmasta.

Julkaisu tarkastelee myös käsityöperinteen tallentamista Suomen käsityön museon toiminnan kautta sekä käy läpi, miten perinne ja kulttuuriperintö ilmenevät käsitöihin liittyvän opetuksen ja tutkintojen perusteissa. Myös käsityön hyvinvointia tuottavat vaikutukset ovat saaneet oman artikkelinsa, onhan käsityö edelleen yksi suosituimmista harrastuksista Suomessa.

Julkaisun tavoitteena on avata keskustelua käsityöstä elävänä aineettomana kulttuuriperintönä. Se on syntynyt osana aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta tehdyn Unescon yleissopimuksen (2003) toimeenpanotyötä. Sopimuksen tarkoituksena on edistää aineettoman kulttuuriperinnön tunnistamista ja vaalimista. Suomessa sopimus tuli voimaan vuonna 2013, ja sen toimeenpanon koordinoinnista vastaa Museovirasto. Julkaisussa Unescon sopimusta ja sen toteuttamista valotetaan Suomen ja Norjan esimerkeillä.

Julkaisun taustalla on Käsityörinki, joka on yksi Unescon sopimuksen toteuttamiseksi perustetuista monialaisista toimijaverkostoista.

3. Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö Kulta ry toteaa sivuillaan mm: "Kulttuuri ja taide voivat ratkaista yhteiskunnan keskeisiä haasteita. Luovat alat tuottavat enemmän kuin niitä julkisesti rahoitetaan: kulttuuri on investointi".

